

РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Заплітна Ірина Анатоліївна,

канд. юрид. наук, викладач юридичних дисциплін

Петруник Лілія Володимирівна,

здобувач вищої освіти юридичного факультету

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

м.Тернопіль, Україна

irynazaplitna91@gmail.com, liliapetrunk@ukr.net

Анотація: Здійснене комплексне дослідження колізійного правового регулювання трудових відносин з іноземним елементом, висвітлено деякі способи регулювання трудових відносин з іноземним елементом.

Визначено, що до трудових відносин, ускладнених іноземним елементом, використовуються різні колізійні принципи. Якщо вибір сторонами застосовуваного права не визначений, то для регулювання трудових відносин міжнародного характеру використовуються інші колізійні прив'язки, зокрема: закон місця роботи – «lex loci laboris», який закріпився в законодавствах більшості країн, закон «місця виконання роботи», особистий закон роботодавця, закон «найтіснішого зв'язку» та ін.

Доведено, що для правильного обрання колізійної норми, варто враховувати не лише умови здійснення трудової діяльності, а й наявність правових обмежень встановлених законодавством конкретної держави.

Ключові слова: трудові відносини, іноземний елемент, праця, трудовий договір, колізійна норма, працівник, роботодавець.

Вступ. Право на працю — одне з фундаментальних прав людини, яке визнане усіма державами світу. Це право належить до групи соціально-економічних прав, регулюється міжнародно-правовими актами та спрямоване

на задоволення щоденних потреб людини, а також можливості самореалізуватись та самовиразитись в соціумі.

Недарма у ст. 43 Конституції України встановлено, що кожен має право заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1]. При цьому законодавство жодним чином не обмежує особу у такому виборі кордонами держави. Через це досить часто у зв'язку з міжнародною трудовою міграцією, різними видами відряджень українських громадян за кордон, роботою в міжнародних організаціях системи ООН, працею на підприємствах з іноземними інвестиціями виникають приватно-правові відносини з іноземним елементом.

Таким відносинам притаманний міжнародний приватноправовий характер, а іноземний елемент може виражатися в суб'єктному складі (іноземний працівник), об'єкті (здійснення трудової діяльності іноземцями в Україні або українськими громадянами за кордоном) чи юридичному факті (укладення або розірвання трудового договору за кордоном, зміна умов праці, завдання шкоди життю або здоров'ю працівника за кордоном та інше). Особливістю є те, що їх регламентування супроводжується виникненням колізійних та матеріально-правових проблем.

Мета роботи. У зв'язку з динамічністю та змінами чинного законодавства, на наш погляд, потрібно уточнити і визначити деякі способи регулювання трудових відносин з іноземним елементом.

Матеріали та методи. Проблематику колізійного регулювання трудових відносин, ускладнених іноземним елементом, щодо здійснення вибору права держави вивчали безліч вітчизняних та іноземних спеціалістів, зокрема: А. С. Скоридов, О. М. Федоров, А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских, О. О. Мережко, В. В. Васильченко, І. Я. Кисельов та ін.

При дослідженні даної роботи були використанні як загальнонаукові, так і спеціальні методи, а саме порівняльний метод та метод аналізу.

Результати і обговорення. Погоджуючись із думкою О. О. Мережко, насамперед зазначаємо, що колізійна норма в міжнародному приватному праві,

це норма, яка визначає право держави, що застосовується до конкретних цивільних правовідносин з іноземним елементом. На відміну від матеріально-правової норми, яка безпосередньо регулює поведінку суб'єктів міжнародного приватного права, колізійна норма в міжнародному приватному праві не визначає змісту прав і обов'язків цих суб'єктів, а лише вказує на компетентний матеріально-правовий закон, який підлягає застосуванню в разі конфлікту (колізії) цивільного законодавства різних країн [2, с.100].

У приватному законодавстві і практиці різних держав використовуються різноманітні колізійні норми у сфері трудових правовідносин. Але значна кількість країн Заходу дотримуються приватноправової концепції і найчастіше у регулюванні трудових відносин застосовує такі колізійні прив'язки:

- закон за домовленістю (автономія волі – «*lex voluntatis*»);
- закон місця роботи («*lex loci laboris*»);
- найбільш придатний для кожного конкретного випадку (трудоного договору) – «принцип найтіснішого зв'язку» (*Proper Law*).

Отож, при укладанні трудового договору або в будь-який час після цього роботодавець і працівник можуть самостійно визначити, право якої держави буде застосовуватись для регулювання між ними відносин найманої праці. Але варто пам'ятати: термін «автономія волі» не означає, що учасники правовідносин мають необмежені, абсолютні права. Навпаки, це умовне поняття, оскільки суб'єкти повинні пересвідчитись: чи передбачена законом можливість реалізації автономії волі у конкретних правовідносинах, чи не буде здійснений ними вибір права обходом закону, а також чи не призведе застосування до правовідносин обраного права наслідків, явно несумісних з публічним порядком України [3, с.49].

Через встановлення на законодавчому рівні додаткових імперативних норм та інших обмежень принцип автономії волі сторін трудового договору практикується дуже рідко. Тому за відсутності згоди вибору права застосовується право держави, на території якої здійснюється трудова діяльність, тобто – закон місця виконання роботи. Він полягає у тому, що

належні умови праці, розмір винагороди, відпочинок і соціальний захист регулюються законодавством тієї держави на території якої працівник безпосередньо здійснює свою трудову діяльність. Проте, якщо робота виконується на території кількох країн – трудові правовідносини з іноземним елементом регулюватимуться особистим законом роботодавця.

Якщо ж працівник виконує роботу за кордоном під час відрядження, то застосовуватиметься особистий закон місця виконання роботи. Такий підхід забезпечить стабільність правового регулювання роботи працівника, незважаючи на його переїзд з однієї країни в іншу. Ця колізійна норма застосовується не лише при тимчасових, а й довготривалих (але не остаточних) змінах місця роботи, що підтверджується положеннями Закону про міжнародне приватне право Угорщини та Австрії.

Значну роль у регламентуванні трудових відносин з іноземним елементом у міжнародному приватному праві відіграє «принцип найтіснішого зв'язку». Ця прив'язка може враховувати комплекс чинників чи один домінуючий чинник, який дає змогу з'єднати трудовий договір з конкретною країною, що дозволяє працівнику та роботодавцю обрати найбільш оптимальну правову систему у регулюванні трудових відносин. І. Я. Кисельов такими «зв'язувальними чинниками» вважає: місце знаходження роботи, керівництва підприємства, спільне громадянство сторін трудового договору, джерело отримання робітником виробничих інструкцій, джерело виплати заробітної плати і її валюти, мову трудового договору.

Дуже важливим є те, що українським законодавством передбачено три випадки, коли трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном, регулюються виключно правом України, зокрема якщо: громадяни України працюють у закордонних дипломатичних установах України; уклали з роботодавцями – фізичними або юридичними особами України трудові договори про виконання роботи за кордоном; це передбачено законом або міжнародним договором України [4].

Висновки. Проаналізувавши та дослідивши дане питання, можливо дійти висновку, що для успішного регламентування трудових відносин з іноземним елементом потрібно обрати правильну колізійну норму, яка буде відповідати не лише умовам здійснення трудової діяльності але й обмеженням, встановленим законодавством конкретної держави.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Александров О. В. Колізійні прив'язки в регулюванні трудових правовідносин з іноземним елементом. *Юридичний вісник*. 2019. Вип. 1 (50), С. 98-106. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/13582/190-11>.
3. Яковлєв В. В. Автономія волі у трудових відносинах, ускладнених іноземним елементом. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2011. Вип.17. С.46-52. URL: file:///C:/Users/%D0%9B%D1%96%D0%BB%D1%8F/Downloads-/znpkhnpu_pravo_2011_17_8.pdf.
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення 14.12.2020р.)